

KONFERENCIAFELHÍVÁS

Női életírás a 19–20. században

Szervezők: MTA Nőtörténeti Munkabizottság
HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézet
– Történettudományi Intézet

Időpont: 2025. április 24–25.

A nők társadalmi, gazdasági és politikai jogkiterjesztését követelő hangok egyes nyugat-európai országokban már a 17. században megjelentek, a női emancipációról folyó intenzívebb diskurzus kezdete azonban a francia forradalom eszméihez, az egyenlőséghez és az emberi szabadságjogok megfogalmazásához kapcsolódott. Az ezt követő bő kétszáz évben e diskurzus egyre elterjedtebbé vált, differenciálódott, a nők társadalmi, gazdasági, jogi és politikai helyzetének átalakulásához vezetett. A jogi intézményesülés ugyanakkor egy sor olyan kulturális átalakulás kontextusában zajlott, amelyek a társadalmi nemek egymás közti viszonyára, a modern szubjektum formálódására, s ily módon az individualizálódás folyamatára is hatással voltak. Az autobiografikus műfajokban és a levelezésben megtestesülő női életírás a női individuummal együtt fejlődött a 19. században, miközben a nemi szerepek átalakulásával, a 20. század évtizedeiben az egyre gyakoribb kollektív traumák női tapasztalatával és kifejezőmódjaival kapcsolódott össze.

A történeti irodalom forrásai között az 1960-as évek végéig a személyes források nem foglaltak el kiemelt helyet. Az ezt követő új társadalmi mozgalmak révén azonban a társadalmi-politikai elit tevékenysége mellett egyre nagyobb igény támadt a hétköznapiak és a „hétköznapi emberek” történetének megismerésére. A személyes életutak kutatását leginkább a kultúr- és társadalomtörténet-írás egyes irányzatai, a mikrotörténetírás, a történeti antropológia, az érzelmek története ösztönözte. Az „alulról jövő történelem” (*history from below*) iránt fokozódó érdeklődés olyan források újraértékelését eredményezte, mint a naplók, a memoárok és a magánlevelek. A mindennapok történetével foglalkozó munkák, a társadalom periferiáján élők hangjainak felerősítését szolgáló kutatások a politikai elit, a döntéshozók és az értelmiségiek mellett a hétköznapi nők és férfiak, a kamaszok, a gyerekek beszámolóit is beemelték a feltárandó források közé. E szemléletbeli fordulat a személyes források újraértelmezését is eredményezte, amelyek immár nem adatok feltárássá szolgáló dokumentumokként, hanem kulturális artefaktumokként funkcionálnak a különböző vizsgálatokban. Manapság a kutatók amellet érvelnek, hogy az énforrás – szerzőtől és témától függetlenül – saját jogán is kutatási kérdések sorát feszegeti és új módszertani megközelítésekre ösztönzi e kérdések megválaszolói.

Jelen konferencia célja a nők és az életírás kapcsolatának a vizsgálata a 19–20. században. A tanácskozás már ismert, kiadott naplók és önéletírások mellett új, eddig ismeretlen, feltáratlan források ismertetésére és kritikus, kontextualizáló olvasására, az archiválási elvek és gyakorlatok feltárására kíván lehetőséget teremteni. Az írásbeliség széleskörű terjedése a nőknek nemcsak a nyomtatott nyilvánosságban való egyre intenzívebb jelenlétét tette lehetővé a 19. század közepétől, hanem az írásbeliség intim formáinak lehetőségeit is kiterjesztette, mértékét növelte. Az életírás a naplóktól a visszaemlékezésekig, az autobiográfiától a levelezésig sokféle formát öltött és változatos szerepeket töltött be a nők életében. Egyesek számára a jelen lejegyzésének és emlékezetbe vésésének eszköze volt, mások számára a személyes létezés nyomaként funkcionált. Sokan utódaik számára kívánták leírni életeseményeiket, mások spirituális kalauzként tekintettek énelbeszéléseikre. Volt, aki számára vigaszt, menekülést, terápiát, másokkal való kommunikációt, az egyedüllet elviselésének, a szorongás oldásának, az élet megszépítésének vagy dramatizálásának lehetőségét jelentette az írás, vagy egyszerűen csak örömét lelta benne. A konferencia nem az ego-dokumentumok tartalmának, hanem a szövegeket írók motivációinak, az íráshasználat személyes és társadalmi-kulturális kontextusainak, az írást övező cselekvések (szövegprodukciónak, disszeminációnak, archiválásnak) sokrétűségének, a szövegek mediális összetevőinek, az olvasás intim és közösségi gyakorlatainak feltárásában, illetve a források ösztönözte új kutatási irányok, elméleti megközelítések és módszertanok megismerésében érdekelt.

A nők és az életírás kapcsolatának a vizsgálata nem a konvencionális értelemben vett történeti tények megállapításában lehet releváns számunkra. A női életírás a maga szubjektív mibenlétében idézi fel a cselekvő (érző és gondolkodó) történelmi ágens tapasztalatait és motivációit keresztül megelevenedő, attól korántsem független múltat. A szövegek tanulmányozása ugyanakkor annak megértéséhez járulhat hozzá, hogy a női alfabetizáció 19–20. századi történetét ne kizárólag a nyomtatott nyilvánosságban való érvényesülés függvényében gondoljuk el, hanem fogékonyak legyünk a történetileg hiteles, kéziratosságban megnyilvánuló alternatív lehetőségekre is.

Lehetséges témakörök:

- női életírás a társadalomtudományokban/történetírásban; módszertani problémák
- személyes források gyűjtése, megőrzése, feltárása
- főúri íráshasználat és az archiválás főnemesi gyakorlatai
- történelmi fordulópontok, családtörténet és női perspektívák
- női életírás és individualizáció; identitás-konstrukciók; narratív identitások
- egyéni és közösségi szöveghasználat; egyéni életutak és közösségi emlékezet
- a magán és a nyilvános konstrukciói női szövegekben
- nőmozgalmak és a feminizmus egyéni elbeszélései
- a nők elleni erőszak elbeszélése; traumatörténetek; lágernaplók, börtönnarratívák, háborús memoárok
- női önéletrajzok és folklóriztika; parasztmemoárok
- csend, (el)hallgatás, öncenzúra a női szövegekben
- a napló mint tárgy, artefaktum
- az életírás és az irodalmi piac
- életírás és medialitás
- az énelbeszélés lehetőségei és korlátai; a kimondhatatlan és a leírhatatlan
- a referencia és a narratív igazságok viszonya

A 20 percesre tervezett előadások címét és 250–300 szavas összefoglalóját, valamint az előadók intézményi affiliációjának és beosztásának adatait 2025. január 31-ig a következő email-címre várjuk:

noieletiras@gmail.com

A konferencia előadásainak szerkesztett változata a Reciti kiadó *Reciti konferenciakötetek* sorozatában jelenik meg.